

*Dillixxe Yuniverisiten ardiin
galdumixxe nna*

Manjuntetixxe koleejen

Gede'uffatixxe barachchotixxe kutan

Ediitingetixxe korse(Gede 2061)

Hafuura adhdha mitte

1. Ediitingetixxa maachchunte (what is editing)

- Ediitinge wiinamik hujendeexxa yookin borreessendeexxa odo/borreessa yaansisendaakenna caqasendaake garin togg assine borreessatike yookin togg assatike me'injon. **Editing is the process of improving the hurriedly written news stories and other write-ups in to readable shape.**
- Ediitinge;- mitte jornaalisimetixe nna kadi wele huje yaansisendaaxxe,qammachchat,haaroxxa yaane lebati, nna yaanisisateenna kadi diidalloten hosissatee kaddashsha assat me'injon. **Editing is a process by which a report is read, corrected, modified, and value-added, polished, improved and made better for publication.**
- Mitte borreessatixxe hujexxa abishsho,dhagga(form), borreessa shiqe'eka mala(style) jijjiira yookin qajeelcha uudaaxe hujen.
- Ediitinge hujendaak: “ qajeela kadebaake orin borreessendeexxa odo yookin wele borreessa eyyanteti yaansisateenna caqasatee kaddashsha dandeesissaxxe hujen.
- Laagada,ke'eeke yaada ca'inna(clarity) nna wele jornaalisimet handaarixxa tekinkiaale kaddeexxa yaanuwwa qajeelichchatee hujendaaxen.
- Ediitinge gargart kade'exxe mi'lachchoni nna hubachchon itt aandaaxxa bedduwwa qajeelchatee yookin qammachchatee heddende me'isendaaxxe kadda wodda tinni bedduwwanna; seera bedduwwatika,hiyyatixa qajeelunte,hiyyichchiinxu toggitenna seerinxu origeessensha,deetitte hiyya deetitte bakkan la'oten hose'exxa,ca'inna(clarity),yaad uudemee darre(point of view),higge higge la'oten hoseeka yaada nna wele tenne fakkataak dedhi dademabaashsha jabaxxe xexxe'achchon hujat hiyyoten.
- Ediitinge(Editing/ sub editing), gargart kadeexxa huje abiddaxxe kadda wodda kuninna;- shiixisa (reducing),leba (adding),wele laagadibaa jijjiira(translating),mella(selecting),dhugeessa/kokeessa(checking) nna wele tenne fakkataaxxa hujuwwa abidaaken.
- Ediitinge; hiyya seerik dalde'exxa,laagad seerik yookin togginik la'oten hose'exxa,seer bedduwatik heqqeme'exxa nna qajeela garin la'oten hose'exxa ittan dhugumma inissaneexxa kokeessa uudaaxe hujen.

Ediit assatix huje jornaalisimet ogummat handaarixe lubbo yookin hafuura hiyyendee addatendaan. Buutotinna

- Diidalloten hosaakanna hosabaaka tarja uudaaxen murte sa'issa
- Mellendeexxa odo qajeelatenna laqedaawwatooleten eyyendaashsha assitammaxxe
- Handaari ogummat adabanna seera heqqiteexxe huje kaddashsha dandeesissammaxxee.

1.2 Ediitinget seera (principles of editing)

Huje duuchcha ifi ifinge kadeeke seerin akeekema hasissammaxxe'e tinni ediitingetix hujenna itt aandaaxxa bedduwwa seerinshsha la'offatat hujenadaaxen.

- Dandeesissa qiccon harumaaxxe yookin heenoxxe/shiixooxxe hiyyuwwan wo'mma yaada sa'issa hasissan.
- Odonna kad wele borreessuwwa shiqisatee bukk hiyyek tarj lumoke yookin heddoke kadammaxe'e konne gidin melline yookin harunisine la'offat uudaaken.
- Togg assatee hujendaaxe huje duuchch ifa(clarity) dadat hujendaaxxe kada hasissan.
- Duuchch wodda tarjiinxu dhugunte hordofa hasissan.

1.3 Editeeretixxa hujuwwa(Role of Editor's)

Konne hujet koobon hujaak manj heddo nna gargart kaddeexxa hujuwwa hujaake kadaa wodda tenne gididiinna;-

- a. Huun yaad haano keesunisema hasissaxxa uudaaxen murte uwwa.
- b. Yaad uudema hasisaaka darre(angle of the story) uudaaxen murte uwwa
- c. Tarjinxu muuma(source) kado'a dande'a manjo mella yookin eera
- d. Tarja bukk assatixxe huje wodda ke'a hasisaaka qortumuwwa uudaaxen xuullo uwwa
- e. Odo shiqqax fakket/footot welt shiqa hasisaaxxa nna hasissabaaxxa uudaaxen murte sa'issa

1.4 Kophphet editeere'a uwwendeexxa hujuwwa(duties of copy editor)

Kophphet editeere(copy /sub editor) hiyya maxxanissendeex shiqqaxxa huje hiyyatinna gaaseexinxu yookin magaasinetixxa borreessa ediit assake manjo hiyyaten. Kunn manji heddoxxe bakkan gaaseexinka summa ye'isaakenna dikkoten eyyantet gaaseix ikk yookin huje

itt turtaashsha assake manjon. Ittan kinni odotixxe dhugunte,odo shiqqaka mala(style),qixxoonsa(balance),gamisa belo shiqisatixxe nna qajeela shiqisake/hujek heqqanjon. Gargartixxe borruwwan konne koobbon hujaak manji;-

- Odoten dedhi hujemabaashsha heqqaken
- Gaasexinka summa ye'isaaken
- Odo hasendaaxxe miket mikat qixxeessake/shiqisaaken.
 - ❖ Konne hujet koobbon hujaak manji'a uwwendeexxe hujuwwa gidiin angafa angafa;-
 - Odot gidiin hasisabaa laagaduwwa fulchat qajeelikinna deetichchik tukkeessa
 - Yaansisaluwi komatebaan yaansisaashsha yo'ok mann la'offataaxxa yookin hubata dande'aaxxa hiyya la'ooffata
 - Tarjinxe dhugumma dedh hedhoole togg assa
 - Odo qixxomik,gamisabelonna ifixxe uushsho yookin hedino gadho kadde'e shiqeexxa hubata
 - Lami yaad wel morkaneexxe kaddoole konne yaaduwi'a qixxe bakka /boonno(space) uwwa
 - Seerik welt abidemeek dedh dademabaashsha heqqa
 - Hasissaaxxe yannan odo hiisse borreessa
 - Maxxansendeexx shiqqaaxxe borreessa giddo afendaaxxe hiyyuwwa uudaaxen jabaxxa xexxe'achcho assa
 - Odo loolik welt afensiissa/firoonsa(localizing the story)
 - Odo maxxanssendee yaansisaluwiinbaa geltaa qiccon jabaxxa hordoffe assa
 - Gaaseexinxte kuta giddo uggemeeke tarjuwwi gididiin huun fula hasissaxxa nna hiin gata hasissaaxxa murte uwwa
 - Borreessaten haarox abishsho(content) hasissaxxa nna hasissabaaxxa uudaaxxen murte uwwa
 - Teekinikaale kadeek dedh dademabaashsha heqqa nna togg assa

- Duuchchin hujet jaaluwin welt mitteba jaalalatinna hujetixxe eyyanten huja
- Haarooxinna baratendebaax hiyyuwwa heddi mann ege'nnexxen jijjira
- Qixxessendeex kophphe qajeela,dhugite nna maxxansendeexx dikkote'e shiqa dandeetaaxxe kaddeexxa hubata

1.5 Qajeela kophphet editeerich adabuwwa (characteristics of good copy editor)

Wele hujaluwinaan gargart kadeeke orin konne koobbon hujaak manji itt aanaaka adabuwwa afeeke yookin wonshaake kada hasissan.

- ✓ Hujanneeke laagad seera jaba qiccin ege'nna afeeke kada, tennete hiyyo borreessatixxa,laaqeerinxax nna wele laagad seeruwwa duuchcha mitteba assite abidaake yaadan
- ✓ Yaada duuchcha mi'lachhot uudaake kada hasissan
- ✓ Wele ogeeyyex huje qajeelidaashsha jabaka kipa nna hordoffe assake
- ✓ Herrega fulchat booteessate'e wele hujet jaaluwwin mittomik hujaake
- ✓ Kowwisseexxa hiyyuwwa(cliché words) nna wele fakkata yaanuwa qixxeessendaaxxe kophphe giddo eyyitabaashsha hujaake nna dandeenno afeeke
- ✓ Ballaxxe nna qajeela ege'nna afeeke kada hasissan
- ✓ Borreessali maa hiyyo'a haseexxa hedat hubatetee hujaake
- ✓ Borreessallo jajjabeessat ifi dande'aashsha kipa assatixxa dandeenno afe'eke
- ✓ Gargartika yookin haaro haaroka yaaduwwa fulcha dande'aake
- ✓ Wiinandeexxe yanna giddo huja dande'aake
- ✓ Borreessali hujeeka dedha mittomik yookin borreessalik mitteba togg assatee jajjabeessake
- ✓ Dedhendeexxa yaane muxxomik yoyeexx ege'na dande'aake
- ✓ Odotixxa dhugunte,addatensha nna wele jornaalisimet yookin odot mikanjuwwa uudaaxxen jabaxxa ege'nna afeeke nna dedha togg assa dande'aake
- ✓ Odot irra(news sense) afeeke kada hasissan,i.e odo wele odo kada dandde'abaake tarjuwinaan jaba qiccin gargart assa dande'aake hiyyoten.
- ✓ Sammotixxa nna yaada ifisat ca'inna(clarity) afeeke kada hasissan
- ✓ Duuchch wodda dammaqeeke(alert) kada hasissan

- ✓ Jabaxxa hujetixxa halcha(curiosity) afeeke kada hasissan
- ✓ Ke'aaka yaada mitt iima kadeeke darrin(different angle) uuda dande'aake
- ✓ Dagaaka tarja duuchcha mamaake(skepticism) kada hasissan
- ✓ Malichcha(tactful) kada hasissan

1.6 Qajeela kophphe ediitingexxa la'o (importance of good copy editing)

Borreessatix huje duuchch wodda taakkaxxe yanna'a muxxundeexxe kaddo'a dandeettaaban. Okkonechch uduma lame sasele borreessatixa huje hiissine borreessa nna uuda yookin towata hasissan. Tenne huje ifi'a uuda yookin towatatix yaane duuchcha borreessalin hujendaaxxe kaddoolenna jabaka nna muxxome'eka ediit assa manjo afa kinni borreessatix hujexxe qajeela'a g addachchaken. Buutotinna;-

1. Borreessaten ke'EEK yaad sammot giddo hedheeke nna sa'issatee hanseexxa yaane yookin eriga abideeke kadeexxa booteessitammaxxe.
2. Borreessatixxa dandeenno nosseccatee yookin jijjidhdhatee gargaartaan
3. Borreessat giddo ke'anee yaad edo-udunte heqqex ofo'lexxa nna hitta tenne assa dandeesissaxxa kulaan.
4. Borreessa qixxeessendeex gumma affebaaxa nna affe'exxa uudaaxxen hubachcho alfa dandeesissan
5. Wele borreessat giddo yaada orgeessatika yookin dalichchatika mala udatee yookin hubatatee wodo uutaan.

Wele tennen bira qajeela ediitinge affix la'o, gaasex yookin magaasine itt dikkoten jabaxxe eyyanten turtaashsha wodo uutaaxen,gaasexa okkoneka yookin magaasinet summa ye'issa dandeetaaxen. Ittan kinni gargart dedh dademabaashsha jabaxxa xexxe'achcho assitaan.

Qajeela ediitinge jornaalisimetixxe huje'aanna kadi wele borreessat handaaran hujendaaxxe hujuwwa duuchchi'a hundaayyet kaddemashshan affo'a dandeetaax la'onna jabaxxen. Tenne'a borreessatixa huje,odo,gaasexakeninna kad wele baca wel afenshat oruwixxe fi'lannon shiqaaxxe huje duuchi'a qajeela ediitinge wo'mma garin hujema hasissaxxe yaanen.

Ediitinge iim darren kulendeexxa la'o gadho itt aandeex la'uwwa nna affe'en.

- Dhugunte kokeessa(Fact-checking): duuchch wodda borreessat giddo hujendeexx borreessa wirow yookin ille iima uudema hasissan. Buutotinna borreessaten la'offantenneke tarjixxa dhugunte kokeessa hasissammaxeeten, tenne'a ediitinge tenne booteessatee kaddaxen.

- Hiyyat daala(Spelling): borreessat giddo hiyya qajeela kadeeke garin daldeexxa yookin ofolideexxa hubatatee yookin dhugeessatee kaddaxen.
- Laakkossa(Figures): ediitinge laakkoss borreessat giddo la'oofanteennek seerikinna qajeela kadeeke garin offo'lexxa nna ettene horidofatee jabaxxa la'o affan.
- Laagad qeeda qajeelchatee(Grammar): laagad qeeda heqqine borreessa huje itt ballake mannixxa eyyante affashsha wodo daddaxen. Tenne'a ediitinge tenne hujenna booteessitaan.
- Seera beddotika heqqissan(Punctuation): borreessaten duuchch seera bedduwwatika qajeela kadeeke garin borreessa yookin huja dandeesissan.

1.7 Kophphe borreessa barinx e odotixxe kuta giddo(The copy desk in a modern newsroom)

Jornaalisimetixxe huje yookin indisiture giddo odotixx kuta yookin (newsroom) hiyyendeex kuta jabaxxa la'o nna bakka affeexxen. Tenne jabaxxe hujuwwa giddin fakkeennakee ;-

- Mitte mitte baca wel afenshatixxe origuwwan haarok hujetibaa e'yyak ogeessuw odo hitta origa itt borreessitaneexxa nna hordoffaneeka odo borreessat mala (style) uudaaxxen jabaxxa yookin ba'llaxxa hubachcho alfinaashsha assendaaxxe bakkan.
- Odota nna wele baca wel afenashat ori handaaran hujendaaxxa hujuwwa duuchcha uudaaxxen jaba jabaxx murte sa'issendaaxxe bakkan.
- Ta'ixxe yannan kinni mitt jornaalisimet ogeess duuchchi handaarixxa dandeenno afaashsha hassendaammaaxe'e kophphe borreessati nna konne gariniin duuchchinge handaari'a kaddashsha heqqendaan.
- Jabaxxi nna ballax ediitingetix huje hujendaaxxe kuta kadda wodda origat giddo afemaak handaarink ogeessuww mitteba kadat baranno wel jijjidhdhaxxe nna wel kiphat huje qajeelichaaxxe hujetixxe kutan.
- Baca wel afenshat origa hunda hujendaaxxa gargaritixxa jornaalisimetixxa hujuwwa uudaaxen mittominx murte uwwendaaxxe bakkan.

Hafuura adhdha lame

2.1 Lagaad qeeda nna darre ediitingeten (Grammar and Style in editing)

Laagad qeeda qajeela garin heqqine la'offata wel aaggo qajeelichchatinaan sa'exx handaarinxee dikkon jabaxxe hokkokken turatee danadeesisaaxxen. Yaansisaluwwakenna kadi wele laqedaawattoole huje shiqqaxxa eyyanteti la'ooffantaashsha wodo uutaaxen. Tenne'a duuchchi wodda borreessaluwi huje inissaneexxa ca'ichcha nna sagaremebaake garin borreessa hasissan, tinni kada goppoole ediitingetixxe hujen dhaabemeemmak manji toggite kaddebaaxxa eriga yaansisaluwiiinbaa yookin laqedaawwattooletibaa gelitaashsha wodo daddaxen. Heddoxxa yanna laagad qeedin welt afendeexxen dademaake dedhuww giddin:

1. Wo'mma kadebaaka yookin kukkuteemee hiyyichchuwwa.
2. Annichchinxaa nna lechchinxaa wel qaba gopha.
3. Annichchinxe nna summinxe tukkex wel qaba gopha.
5. Qajeela kaddebaaxxa hiyyatix la'offachcho.

Wele darren kinni

1. Itt aandaaxxa hiyyuwwa yookin yaaduwwa harunisite borreessitoxxe. Tenne giddiinninna: toribat giddo afendaaxxa barruwwa,agenjuwwa, gabalendeexxe galchuwwaka summa i.e B/G/G/G/B/Mine, mitte kampaane yookin korporeeshine summa, nna ittan konne fakkata yaaduwwa harunisite borreessitoxxe.

2. 0-9 qiccon hedheeka laakkossuwwa hiyyat borreess, ittan 10 laakkoss iima kadaa wodda kinni hedheshshan laakkossingin borreess. Kaddo malee kinni duuchch wodda laakkoss la'offattaatek wogga,hojjs,ha'urre,ba'linna,maallaqa, nna wele konne fakkat yaaduwwa tukkeessaneeke kadoole hedhdheshshan laakkossingin borreess. Fakkeennakee;- 3 wogga,9 fiite(feet) nna wele fakkata garin borreess.

Duuchch wodda qeffo la'offata hasissak qeerrake laakkossuwi giddo hedhaake sase laakkossuwin udumi'aate kada hasissan. Fakkeennakee;- 29,875. Kaddo malee kinni

miliyoone,biiliyoonenna tiriliyoonet ye'emaake laakkossibaa geltatto wodda ye'injokee sholledha garin beddo la'offatte borreess. Fakkeennakee, ijaaremate hedheek Gede'ink Aadat galim 2.6 miiliyoone maalaqinten.

3. Butta duuchchixxa weebe yookin (world wide web) hiyyaka yaada tukkeessatee weeb sayite,weebet qoola, nna wele fakkata garin tukkeessitan borreess.

4. Duuchch wodda heqqeffo la'offatat maxaafinka,filimet,televizhiinetika nna raadonet pirogiraame, nna wele fakkata summuwwa borreessat wodda konne mala hordoffat borreess.

Im Darren kulendeexx bedduwwa hexxenaan, laagad qeed welt afendaax gargartik dedhuww yookin borreessema hasissabaake garin borreessendan shiqqax hujuwwa heddoten. Konne dedhuww giddininna;-

- Bakka belo eyyak yookin borreessemaak summink yookin annichch ifisanjuww”(modifiers) borreessaten shiqqeexxa yaane qajeela garin horidofanna yaansisa dandeesissat irra domm assat dikkotenaan huje fulichito'a dandeettan. Tenne'a borreessatixxe huje giddo konne dedha jabaxxe xexxe'achchon gatisa hasissan.
- Heddo yanna la'otten hosat kowwiseexxa hiyyuwwa(cliché words) borreessat giddo la'offata gopha.
- Hasendaaxxa eriga sa'issa yookin tukkeessa dandeetabaaxxa hiyyuwwa la'offata gopha nna hedemeeka yaada wo'mma garin sa'issa dandeetaaxxa hiyyuwwa jabaxxe mi'lachchon horidoniffan la'offata hasissan.
- Wel fakkata tika affeexxa hiyya gaddachchake kada gophphoole la'offata gopha.

